

BAS-BASARABEANUL SIGIZMUND ZALEVSCHI ȘI OPERA ROMÂNĂ

Dr. hab. Aurelian DĂNILĂ

BAS-BASARABIAN SIGIZMUND ZALEVSCHI AND ROMANIAN OPERA

The famous singer Sigismund Zalevschi was born in Balti in 1885. He was sent to study at music school in Chisinau, then he studied singing in Rome together with the well-known barytone A. Cottogni. He undertook numerous tours through Europe, showing off in various classical works. He was distinguished, in particular, by his brilliant interpretation of the role of Boris Godunov in the work with the same title written by M. Mussorgsky. From 1923 until his death(1947) he worked successfully with the Romanian Opera in Bucharest, acting there as a chief director.

Odată cu trecerea timpului (de la *Independență* încoace), descoperim tot mai multe nume notorii provenite din Basarabia, celebre pe mapamond acum un secol și mai bine, dar care au rămas în anonimat la ele acasă doar pentru că nu se înscriau în ideologia regimului totalitar. Astăzi, ne amintim de unii, îi „descoperim” pe alții (în ambele cazuri cu nu prea multă râvnă), în special la anumite aniversări, jubilee sau când citim ceva în presa europeană despre marile personalități de altădată ce-și trag obârșia de prin părțile noastre.

E și cazul Sigismund Zalevschi, un distins bas-bariton și regizor de operă, născut acum 125 de ani (2 octombrie, 1885), la Bălți.

Cine știe cum i-ar fi avansat cariera, dacă rămânea stabilit la Milano, unde mereu era solicitat în spectacolele „Scalei” dar și în cele mai prestigioase metropole din lume, de nu venea în primăvara lui 1922 la Opera din București pentru a evolua în „Tosca” de G. Puccini (*Scarpia*), „Aida” de G. Verdi (*Amonasro*), „Faust” de Ch. Gounod (*Mefisto*)! A strălucit atunci ca un adevărat ”star” în „Tosca” alături de splendida basarabeancă E.Ivony, de superba M.Nicolescu (*Cavaradossi*), în alte roluri fiind antrenate O.Grozovska, Gr.Teodorescu, R.Steiner, V.Rebega ș.a.

Melomanii bucureșteni află imediat din numeroase cronică că Sigismund Zalevschi (trecut pe afișe și în presă inițial eronat cu numele de *Zalesky*, așa și rămânând până la sfârșitul vieții) este basarabean de origine poloneză. Că a studiat mai întâi la școala de muzică din Chișinău, canto cu A. Disconti, iar apoi la Academia „Santa Cecilia” din Roma, unde dascăl îi fusese renumitul bariton A. Cottogni, iar colegi de studii celebrii cântăreți de mai târziu, T. Ruffo și B. Gigli.

Sigismund Zalevschi
(02.10.1885–23.03.1945)

Mai relataseră cronicarii din regat că, după o forțată ședere la Varșovia din cauza unei maladii, artistul fusese angajat o perioadă la teatrul *Mariinski* din S. Petersburg. A debutat în „Dama de pică” și „Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski. Pe când evolua în opera „Cneazul Igor” de A. Borodin (în rolul titular) împreună cu legendarul F. Șaliapin (*Galițki*), faimosul bas rus a apreciat la înalta lor valoare calitățile vocale și actoricești ale pământeanului nostru.

...După o experiență mulțumitoare pe scenele lirice din Moscova, Kiev și Odesa, cariera lui Sigismund Zalevschi în Occident continuă la teatrul „G.Verdi” din Trieste în 1920 cu opera „Boris Godunov” de M.Musorgski, artistul urmând să exceleze în această creație la renumitul teatru „Scala” din Milano de patruzeci și opt de ori la rând sub bagheta ilustrului dirijor A.Toscanini. Critica îl compară cu Șaliapin, îl consideră întruchiparea ideală a lui *Boris*, afirmând că Musorgski nu ar fi pretins un alt interpret. De menționat că la una din repetiții pe scena teatrului de la Paris a asistat însuși Șaliapin, care l-a felicitat pe protagonist, declarând în fața celor prezenți că Zalevschi – *Boris* este singurul lui urmaș.

Sigismund Zalevschi îl cânta pe *Boris Godunov* în șapte limbi: rusă, germană, polonă, spaniolă, italiană, franceză și română. Ziarul „Le Monde Muzical” scria în 5 februarie 1925 că *Zalewsky a dat țarului ucigaș un relief dramatic pe care nu l-am mai cunoscut de la Șaliapin. Vocea sa are un accent dramatic emoționant, iar articulația în limba franceză trebuie să fie dată ca model artiștilor Operei.*

Despre respectul pentru limba strămoșilor săi aflăm și de la renumitul bas N.Secăreanu care scrie în cartea sa „Din viața mea de artist” (București, Ed. muzicală, 2003, p.208) că *în seara de 6 ianuarie 1932 S.Zalevschi a cântat rolul titular (Boris Godunov, n.a.) în limba română!... O dicțiune perfectă, o articulație uimitoare și un accent românesc, pe care dacă l-ai fi auzit fără să știi cine cântă ai fi fost sigur*

că e un român neaoș. Tot rolul în limba română l-a învățat în trei săptămâni.

Între 1922-1923 și 1924-1928 Sigizmund Zalevski evoluează spectaculos la Opera din București în mai multe lucrări de anvergură. Iar la 30 ianuarie 1931 apare în fața publicului în calitate de director de scenă al spectacolului „Boris Godunov” cu Gh. Folescu în rolul central, V. Crețoiu (*Xenia*), G. Niculescu-Basu (*Varlaam*), N. Secăreanu (*Pimen*), V. Chicideanu (*Nebunul*), M. Snejina (*Cârciumăreasa*) și G. Georgescu la pupitrul dirijoral. Imediat după reprezentație, ziarul „Viitorul” (nr. 6897, autor N. Pan) n-a întârziat să exclame că Opera Română e din nou sub o pricepută conducere muzicală și sub o destoinică regie, că spectacolul a fost demn de orice Operă occidentală.

În același an 1931, în octombrie, la început de stagiune se atestă încă o performanță a artistului. El montează opera „Cneazul Igor” de A. Borodin, reprezentație despre care N. Pan în ziarul „Viitorul” (nr. 7102 din 4 octombrie) consemnează următoarele: *Direcția artistică a d-lui Zalesky, care s-a dovedit că este nu numai un artist rutinat și cu mari calități, ci și un regizor emerit și conștient, a izbutit să dea spectacolului („Cneazul Igor” n.a.) multă viață și acea culoare caracteristică a vieții rusești.* Protagonisții spectacolului au fost J. Athanasiu (*Cneazul Igor*), E. Basarab (*Jaroslavna*), A. Georgevski (*Vladimir*), G. Niculescu-Basu (*Konceak*), G. Opreșan (*Scula*), N. Luchian (*Eroška*), V. Miciora (*Doica*). Era una din echipele tari ale teatrului acelei vremi. Dar mai erau și alți cântăreți de prestigiu, precum V. Crețoiu, M. Cojocăreanu, A. Costescu-Duca, Gh. Folescu, E. Babad, M. Snejina, V. Chicideanu, M. Metaxa, D. Bădescu, Ș. Tasian, M. Lazăr, R. Steiner, G. Marinescu, N. Apostolescu și alții cu care S. Zalevski obținea succese din ce în ce mai impunătoare în calitate de regizor al spectacolelor „Thais” de J. Massenet, „Parsifal” de R. Wagner, „Cavaleria rusticana” de P. Mascagni, „Andrea Chenier” de Giordano, „Lucia de Lammermoor” de G. Donizetti, „Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski etc., dar și evoluând strălucitor alături de ei în diverse reprezentații.

N. Secăreanu scrie: *În vizitele pe care le făcea la noi (V. Zalevski, n.a.), la Operă și la Cluj, prinsese drag de țara noastră, iubindu-ne oamenii și obiceiurile. Când l-am cercetat la Milano, cu plăcută surprindere am văzut că sufrageria lui era în stil românesc, iar pe pereți avea chilimuri și fote de culori vii, și oale smălțuite de-ale noastre.* (N. Secăreanu. „Din viața mea de artist”. București, Ed. muzicală, 2003, p. 212)

În 1935 Sigizmund Zalevski se stabilește la București. Cere și obține cetățenia română. Înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, Opera Română, cu toate problemele de ordin material, fără un local adecvat, cu numeroase neînțelegeri între conduce-

rea teatrului și primi-soliști, era, totuși, un organism artistic valoros, de nivel european, cu o experiență trecută prin harul șefilor de orchestră Egizio Masini, Ion Nona Otescu, Alfred Alessandrescu, George Georgescu, Ionel Perlea, Umberto Pessione și alți prestigioși maeștri, prezenta publicului un repertoriu destul de variat, ce cuprindea creații de la preclasiți la compozitori autohtoni contemporani (P. Constantinescu, A. Zirra, Z. Vancea, M. Jora ș.a.). Bucureștenii au avut prilejul în acele timpuri să savureze calitățile artistice ale unor ansambluri și soliști de la diferite Opere din Europa, apreciind în special „exponenții teatrului rus”, Sigizmund Zalevski fiind un adevărat tutore pentru români a tot ce venea de la Ceaikovski, Musorgski sau Borodin.

Avea o plăcere deosebită să-i îndrumeze pe cei ce îi solicitau părerea. Mai ales dacă era vorba de roluri pentru bași sau baritoni. Primul artist român care s-a bucurat de învățămintele lui Sigizmund Zalevski a fost inegalabilul G. Folescu, mare interpret al Operei Române, care în 1923 vine la Genova special pentru „a face” *Boris Godunov* cu maestrul basarabean. *Folescu nu a uitat niciodată generozitatea lui Zalevski*, menționează N. Secăreanu în cartea amintită (p. 206), *și i-a rămas un admirator credincios pentru toată viața. El, cu acel bun simț artistic care-i era propriu, și-a dat seama, studiind cu Zalevski, ce este adevărata artă. A primit cu toată convingerea ideea că, dacă nu exprimă ceva, cântul nu reprezintă decât o ieftină mângâiere auditivă.* (De altfel, și N. Secăreanu figurează în lista discipolilor de vază ai lui Zalevski).

Se spune că Sigizmund Zalevski aduse în Opera Română o schimbare totală, o răsturnare a obiceiurilor, dar și a tradițiilor proaste. *Tradiția este zeița leneviei* – adesea spunea maestrul. Întotdeauna căuta ceva nou în exprimare, în cânt, în gest. În aproape zece ani, cât a fost regizor-șef, a contribuit esențial la ridicarea nivelului artistic al Teatrului Liric bucureștean, montând operele „Boris Godunov” de M. Musorgski, „Tosca” de G. Puccini, „Andrea Chenier” de U. Giordano, „Faust”, de Ch. Gounod, „Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski, „Fata din Far-West” și „Parsifal” de R. Wagner, „Adrienne Lecouvreur” de F. Cilea, „Cei patru bădărani” și „Giuvaerele Madonei” de E. Wolf-Ferrari.

Nu avea nicio preocupare de altă natură decât arta. Discuta foarte rar și fără interes dacă nu era vorba de artă. Sigizmund Zalevski a fost „un cavalier, în cea mai frumoasă accepțiune a cuvântului”.

Se stinge din viață la 23 martie 1945, după o lungă suferință. Bustul lui Sigizmund Zalevski, instalat în foaierea Operei Române din București, reprezintă un semn de mare recunoștință al celor care l-au cunoscut, l-au prețuit, l-au venerat pentru contribuția ce a adus-o maestrul în dezvoltarea unuia din cele mai complexe genuri de artă – Opera.